

C. J. SANSOM

CRNA VATRA

Preveo s engleskoga
Bruno Štefić

PRVO POGLAVLJE

RANO SAM NAPUSTIO svoju kuću u Chancery Laneu i zaputio se u Vijećnicu gdje me čekao slučaj u kojem sam zastupao Gradsko vijeće. Iako su mi um morale puno ozbiljnije stvari kojima sam se morao pozabaviti po povratku doma, ipak sam si dopustio da nakratko uživam u blagim mirisima jutra dok sam jahao niz utihnulu Ulicu Fleet. Bilo je neuobičajeno vruće za kraj svibnja i sunce je poput užarene kugle bliještalalo na kristalno plavom nebu pa sam ispod svoje crne odvjetničke halje odjenuo tek lagani prsluk. Dok je moj stari konj Chancery lagano kasao, prizor bujno prolisalog drveća podsjetio me na moju želju da se povučem iz prava i jednom zasvagda pobjegnem od buke i vreve Londona. Za dvije ću godine navršiti četrdeset, a to je vrijeme kada počinje staračko doba. Ako posao bude išao dobro, možda tu odluku čak i provedem u djelo. Prešao sam most Fleet na kojem su stajali kipovi drevnih kraljeva Goga i Magoga. Ispred mene uskoro su se počele nazirati zidine Cityja i pripremih se suočiti sa smradom i bukom Londona.

U Vijećnici sam se sastao s gradonačelnikom Hollysom i višim advokatom Zajedničkog vijeća. Vijeće je pred Porotni sud za imovinske sporove podiglo optužnicu protiv jednog od onih gramzljivih špekulanata koji su naveliko kupovali zemljišta ukinutih samostana, od kojih je zadnji pao u proljeće 1540. Dotični je špekulant, na moju sra-

motu, bio kolega odvjetnik u Lincoln's Innu¹, lažljiva i pohlepna hulja imena Bealknap. Uspio se dočepati malenoga londonskog samostana i, umjesto da sruši crkvu, odlučio ju je pretvoriti u nekakvu gnjusnu stambenu nastambu. Iskopao je zajedničku septičku jamu za stanare, ali bijaše to tako loše odrađen posao da su stanari susjednih kuća, koje su bile u posjedu Vijeća, strašno patili zbog smrada koji im se podlo uvlačio u podrume.

Sud je naredio Bealknapu da popravi štetu koju je prouzročio, ali prepredenjak je odluku o reviziji postupka uručio na Sud kraljeva stola, tvrdeći da je prema originalnoj povelji samostana predmet izvan nadležnosti Cityja i da stoga on nije dužan učiniti ništa. Cijeli je slučaj za tjedan dana trebao ići na saslušanje pred suca. Gradonačelniku sam ponudio svoj savjet rekavši mu kako Bealknap ima slabe izgleda i ustvrdio kako je riječ o jednom od onih iritantnih nitkova koji nalaze perverznan užitek u trošenju vremena i novca na riskantne slučajeve, umjesto da poput civiliziranih ljudi priznaju poraz i iskupe se za ono što su zgriješili.

PLANIRAO SAM SE vratiti kući istim putem kojim sam i došao, preko Cheapsidea, ali kada sam stigao do križanja s Lad Laneom vidio sam da su Ulicu Wood blokirala prevrnutu kola natrpana olovom i crjepovima uzetima nakon rušenja samostana Sv. Bartolomeja. Hrpa crjepova prekrivenih mahovinom pala je s kola zatrpavši ulicu. Sama su kola bila velika i vukla su ih dva snažna teretna konja, i iako je kočijaš oslobodio jednoga, drugi je bespomoćno ležao na boku između dviju ruda. Golemim je kopitima divlje zamahivao, razbijajući crjepove i podižući oblake prašine.

Užasnuto je rzao, a oči su mu se prevrtale dok se oko njega skupljala gomila znatiželjnika. Čuo sam kako netko govori da se kolona kola proteže gotovo do Cripplegatea.

U Cityju su ovakvi prizori postajali sve češći. Posvuda se moglo čuti razbijanje kamena što je pratilo rušenje starih građevina. Odjednom je bilo toliko slobodne zemlje da čak ni u pretrpanom Londonu

¹ Jedna od četiri glavne odvjetničke komore u tadašnjem Londonu. Ostale tri bile su the Inner Temple, the Middle Temple i Gray's Inn (nap. prev.).

dvorani i ostali pohlepnici nisu znali što bi sa svim zemljištima koja su im pala u ruke.

Okrenuo sam Chanceryja i počeo se probijati kroz labirint uskih uličica koje su vodile do Cheapsidea, neke od njih na mjestima jedva dovoljno široke da konj i jahač prođu ispod streha kuća što su im se prijeteće pružale nad glavama. Iako je još bilo rano, radionice su već bile otvorene i uličice su vrvjele ljudima zbog kojih sam veoma sporo napredovao. Bilo je tu kalfa, uličnih trgovaca i nosača vode što su marljivo brzali pod teretom ogromnih stožastih košara. Cijeli mjesec gotovo da nije pala ni kap kiše. Bačve za prikupljanje kišnice bile su prazne pa je nosačima vode posao išao veoma dobro. Ponovno sam pomislio na sastanak koji me čekao. Strepio sam zbog toga, a sada se još činilo da ću zakasniti.

Namrštio sam nos zbog užasnog smrada koji je vrućina podigla iz kanalizacijskog kanala, a potom glasno opsovao kada je svinja, njuške uprljane nekim smećem, skvičeci projurila ispred Chanceryja, natjeravši ga da se trzne u stranu. Nekoliko šegrta u svojim plavim prslucima, koji su se podbuhlih lica vraćali s neke noćne pijanke, okrenuli su se na moju psovku, a jedan od njih, zdepast mladac gruba lica, uputio mi je osmijeh ispunjen prijezirom. Stisnuo sam usne i podbo Chanceryja da nastavi. Na tren sam se mogao vidjeti kroz njegove oči: bljedoliki grbavi odvjetnik u crnoj halji, s kapom na glavi te futrolom za pera i bodežom koji su mi visjeli za pojasom umjesto mača.

Bilo je pravo olakšanje napokon stići u prostrani popločani Cheapside. Mnoštvo ljudi vrzmalo se oko štandova na tržnici Cheap. Prodavači su ispod svojih šarenih tendi uzvikivali »Što žel'te?« ili se svađali s domaćicama u bijelim kopicama. Tu i tamo pojavila bi se neka bogata dama s naoružanim slugama, znatiželjno promatrajući robu na štandovima, lica skrivenog ispod vela koji je njezinu bijelu put štutio od sunca.

A onda, dok sam prolazio pokraj impozantne katedrale Sv. Pavla, začuh glasne povike prodavača pamfleta. Taj je žgoljavi mladić u umrljanome crnom prsluku pod rukom imao hrpu papira, te iz sveg glasa izvikivao: »Ubojica djeteta iz Wallbrooka odvedena u Newgate!« Zastao sam i nagnuo se dolje kako bih mu dao četvrt penija. Polizao je prst, odvojio jedan list i pružio mi ga, a potom nastavio drečati prema gomili: »Najstrašniji zločin godine!«

Na tren sam se zaklonio pod debelu sjenu katedrale Sv. Pavla kako bih pročitao što piše. Kao i obično, prostor oko katedrale bio je pun prosjaka — odraslih i djece koji su naslonjeni na zid, izgledniji i u dronjcima, javno pokazivali svoje rane i tjelesne deformacije u nadi da će dobiti milostinju. Odvratio sam pogled od njihovih molećivih očiju i spustio ga na pamflet. Ispod drvoreza ženskog lica — moglo je biti svačije, jer to je bila tek skica lica ispod neuredne kose — pisalo je:

*Jeziv zločin u Walbrooku;
Dijete ubila ljubomorna rođakinja*

U nedjeljno predvečerje šesnaestog svibnja, u skladnome domu sir Edwina Wentwortha od Walbrooka, člana Ceha trgovaca, njegov sin jedinac, *dječak od dvanaest godina*, pronađen je na dnu vrtnog bunara *slomljenoga vrata*. Njegove ljupke kćeri, djevojke od petnaest i šesnaest, ispričale su kako je dječaka napala njihova rođakinja, *Elizabeth Wentworth, siročić* koje je sir Edwin milostivo primio u svoj dom nakon smrti njezina oca, a koja je dječaka poslala u smrt gurnuvši ga u dubok bunar. Odvedena je u zatvor *Newgate*, gdje bi pred suce trebala stupiti *29. svibnja*. Odbija se izjasniti o svojoj krivnji te je vjerojatno čeka mučenje, a u slučaju da prizna krivnju bit će odvedena u *Tyburn* u dane kada se odvija *vješanje*.

Članak je bio loše otisnut na jeftinome papiru i prste mi je ostavio umrljane tintom. Strpao sam ga u džep i skrenuo u Ulicu Paternoster Row. Znači, slučaj je postao javna stvar, još jedna senzacija za pola penija. Kriva ili nedužna, sada je bilo upitno hoće li djevojka uopće dobiti priliku za pošteno suđenje pred porotom Londonaca. Izum tiska donio nam je Bibliju na engleskome, za koju je godinu prije naredeno da bude stavljena u svaku crkvu. Ali tiskanje je omogućilo i ovakve pamflete te laku zaradu ilegalnim tiskarima i hranu krvnicima. Antički su nas pisci dobro poučili rekavši da pod mjesecom ne postoji nitko čija se duša ne bi mogla iskvariti.

BILO JE GOTOVO PODNE kada sam zaustavio Chanceryja pred kućnim vratima. Sunce je bilo na najvišoj točki na nebu, a kada sam odvezao vrpcu svoje kape, osjetih kako mi je ispod brade ostavila ljepljivu crtu znoja. Joan, moja kućepaziteljica, otvorila je vrata upravo u trenutku kad sam sjahao, a na punašnom je licu imala zabrinut izraz.

»Tu je«, prošaptala je bacivši hitro pogled iza ramena. »Ujak one djevojke...«

»Znam.« Joseph je zacijelo jahao kroz London do moje kuće te najvjerojatnije vidio pamflet kao i ja. »U kakvom je stanju?«

»Čini mi se lošem, gospodine. Sada je u salonu. Dala sam mu čašu laganog piva.«

»Hvala ti.« Dodao sam uzde Simonu, dječaku kojeg je Joan nedavno uposlila da joj pomaže oko kuće. Bio je to nestašni mali sirotan s ulice, žute kose i tanak kao trlica. Sitnim je koracima krenuo odvesti Chanceryja koji je, nenaviknut na dječaka, stao kopitom kopkati po šljunku, pritom skoro nagazivši na dječakova bosa stopala. Simon ga je blagim glasom primirio, a potom mi se na brzinu naklonio i odveo konja u staju.

»Tom dječaku trebaju cipele«, rekao sam.

Joan je odmahнула glavom. »Ne želi ih, gospodine. Kaže da od njih dobije žuljeve. Koliko sam mu puta rekla da mora nositi cipele dok prebiva u kući uglednoga gospodina.«

»Reci mu da će svaki tjedan dobiti šest penija ako ih bude nosio«, kazao sam. Duboko sam udahnuo. »A sada je vrijeme da vidim Josepha.«

JOSEPH WENTWORTH bio je punašan čovjek rumenih obraza koji je tek zašao u peto desetljeće života. Dočeka me odjeven u svoj najbolji prsluk nenapadne smeđe boje, koji je izgledao poprilično neudobno. Bio je izrađen od vune, a kako je bilo ljetno, moj se gost dobrono oznojio. Njegova je vanjština sasvim odgovarala onome čime se bavio: bio je farmer i posjedovao skromno i ne suviše plodno zemljište u Essexu. Njegova su dva mlađa brata odlučila svoju sreću iskušati u Londonu, ali on je ostao na farmi. Prvi sam ga put zastupao prije dvije godine kada sam se borio da njegovu farmu ne preuzme neki zemljoposjed-

nik koji je zemljište htio iskoristiti za ispašu ovaca. Iako mi se Joseph sviđao, obuzeo me očaj kada sam prije nekoliko dana primio njegovo pismo. Bio sam u napasti da mu otpišem kako sumnjam da mogu biti od pomoći, ali njegove su riječi bile ispunjene dubokim beznadom.

Kada me ugledao, lice mu se ozarilo te mi je prišao i energično stisnuo ruku. »Gospodaru Shardlake! Dobar vam dan, dobar dan želim! Primili ste moje pismo?«

»Jesam. Odsjeli ste u Londonu?«

»U jednom svratištu kod doka Queenhithe«, odgovorio je. »Moj mi je brat zabranio da boravim u njegovu domu jer sam stao u obranu naše nećakinje.« U njegovim se svijetlosmeđim očima pojavio očaj. »Morate mi pomoći, gospodine, molim vas. Morate pomoći Elizabeth.«

Odlučio sam da nema koristi od okolišanja. Izvadio sam pamflet iz džepa i dodao mu ga.

»Jeste li vidjeli ovo?«

»Da.« Prstima je prošao kroz kovrčavu, vranu kosu. »Zar im je dopušteno pisati takve stvari? Nije li ona nevinna dok joj se ne dokaže krivnja?«

»U teoriji jest. No u praksi to malo znači.«

Iz džepa je izvukao detaljno izvezen rupčić te njime stao brisati čelo. »Jutros sam posjetio Elizabeth u Newgateu«, rekao je. »Bože moj, kakvo grozno mjesto. A ona i dalje samo šuti.« Rukom je prešao preko debeljuškastih, nemarno obrijanih obraza. »Zašto ne progovori, zašto? To joj je jedina nada za spas.« Uputio mi je molećiv pogled, kao da ja znam neki tajni odgovor. Podigao sam ruku.

»Hajde, Joseph, sjednimo. Najbolje bi bilo da krenemo od samoga početka. Znam jedino ono što ste mi napisali u pismu, a to je tek malo više od onoga što kaže ovaj gnusan pamflet.«

Uzeo je stolicu, a na licu mu se pojavio izraz kajanja. »Oprostite mi. Nikada nisam bio čovjek od pera.«

»Znači, jedan od vaše braće otac je dječaka koji je umro — je li tako? — a drugi je bio Elizabethin otac?«

Joseph je kimnuo izgledajući kao da se svim silama nastoji pribati.

»Moj brat Peter bio je Elizabethin otac. Kao dječak svojevrijedno je otišao u London i uspio postati naučnik kod jednog bojadisara. Išlo mu je razmjerno dobro, ali od francuskog embarga — pa, zadnjih je godina trgovanje strašno oslabilo.«

Kimnuo sam. Otkad je Engleska prekinula odnose s Rimom, Francuzi su zabranili izvoz alaua koji je bio od neprocjenjive važnosti za bojenje. Pričalo se da čak i kralj sada nosi samo crne hlače.

»Peterova je žena umrla prije dvije godine«, nastavio je kazivati Joseph. »Kada je prošle jeseni dizenterija uzela Petera, bilo je jedva dovoljno novca da se plati pogreb. Elizabeth je ostala praznih ruku.«

»Ona je bila njihovo jedino dijete?«

»Da. Željela je doći živjeti sa mnom, ali mislio sam da bi joj bilo puno bolje s Edwinom. Na kraju krajeva, ja se nikada nisam oženio. Edwin je taj koji ima mnogo novca i titulu viteza.« U glasu mu se osjetila trunka gorčine.

»On je trgovac koji se spominje u pamfletu?«

Joseph je kimnuo. »Edwin ima smisla za posao. Kada je pošao za Peterom u London, smjesta se odlučio upustiti u posao s tkaninama. Vrlo je dobro znao gdje leži profit: sada posjeduje prekrasnu kuću kod Walbrooka. Iskreno govoreći, Edwin se sam ponudio uzeti Elizabeth k sebi. Već je pružio dom našoj majci — preselila se s farme nakon što je oslijepila zbog velikih boginja prije deset godina. Oduvijek joj je bio najdraži sin.« Podigao je pogled suzdržano se osmjehnuvši. »Otkad mu je prije pet godina umrla žena, majka je preuzela brigu nad kućanstvom i vodi ga željeznom rukom, iako ima sedamdeset četiri godine i slijepa je.« Vidio sam kako u ruci grčevito stišće rupčić. Delikatan se vez polako raspadao.

»Znači, i Edwin je udovac?«

»Da. Ima troje djece. Sabine, Avice i — i Ralpa.«

»Na pamfletu piše da djevojke nisu još navršile dvadesetu te da su starije od dječaka.«

Joseph je kimnuo. »Da. Krasne su, svjetlokose i meke puti baš poput svoje majke.« Na usnama mu je zatitrao tužan smiješak. »Uvijek tako živahno raspredaju o haljinama i mladićima s plesova, drage su im sve te djevojačke stvari. Ili je barem tako bilo do prošlog tjedna.«

»A dječak? Ralph? Kakav je on bio?«

Joseph je ponovno stao prebirati rupčić. »Bio je kao zjenica očeva oka. Edwin je oduvijek htio nasljednika koji bi jednoga dana preuzeo obiteljski posao. Njegova je žena Mary prije Sabine rodila tri dječaka, ali nijedan nije poživio dalje od kolijevke. Onda su došle dvije kćeri, a zatim napokon dječak. Jadan je Edwin izvan sebe od tuge. Možda je ipak trebao koji put izvaditi šibu...« Zastao je.

»Zašto to kažete?«

»Ralph je bio mali vragolan, to se mora reći. Taj je imao crve u guzici, uvijek je spremao neku nepodopštinu. Njegova ga jedna majka jednostavno nije mogla kontrolirati.« Joseph se ugrizao za usnicu. »Ipak, njegov bi mi smijeh uvijek uljepšao dan. Prošle sam mu godine donio šahovsku garnituru i bio je presretan. U trenu je naučio igrati šah i ubrzo me pobijedio.« U njegovu sam tužnom osmijehu osjetio koliko mu je usamljenost donio ovaj razdor u obitelji. Nije bilo lako donijeti takvu odluku.

»Kako ste saznali za Ralphovu smrt?« priupitao sam tiho.

»Edwin mi je po brzom jahaču poslao pismo dan nakon nemilog događaja. Zamolio me da dođem u London i prisustvujem službenoj istrazi. Morao je otići potvrditi da je tijelo uistinu Ralphovo, a nije imao snage sam to učiniti.«

»I tako ste stigli u London prije otprilike tjedan dana?«

»Da. Pošao sam s njim kako bismo službeno identificirali tijelo. Bio je to užasan prizor. Jadničak je ležao na prljavome stolu, još u svome malom prsluku, lica bijelog kao u anđela. Ubogi Edwin se slomio i stao jecati, nikad prije u njegovim očima nisam vidio suze. Plakao mi je na ramenu ponavljajući: »Moj dječčić, moje dijete. Ona zla vještica...«

»Pritom je mislio na Elizabeth.«

Joseph je kimnuo. »Zatim smo otišli do suda i čuli izlaganje dokaza pred istražiteljem. Saslušanje nije trajalo dugo, ustvari, iznenadilo me što je bilo tako brzo gotovo.«

Kimnuo sam. »Da. Greenway voli požuriti stvari. Tko je svjedočio?«

»Prve su na redu bile Sabine i Avice. Bilo je čudno vidjeti ih kako skupa stoje na sudu, bile su tako mirne: vjerujem da su se uko-

čile od straha, jadvnice. Rekle su kako su poslijepodne onog kobnog dana bile u kući i izrađivale goblene. Elizabeth je bila sjedila u vrtu i čitala pod drvetom pokraj bunara. Mogle su je vidjeti kroz prozor dnevne sobe. Ralph je prešao vrt do nje i zapodjenuo razgovor. Potom su začule vrisak, užasan mukao zvuk. Podigle su glave i vidjele da je Ralph nestao.«

»Nestao?«

»Ni traga ni glasa od njega. Izjurile su iz kuće. Elizabeth je stajala tik do bunara, a lice joj je bilo ispunjeno gnjevom. Bojale su se prići joj, ali Sabine ju je nekako uspjela pitati što se dogodilo. Elizabeth nije htjela odgovoriti, gospodine, i otada nitko od nje nije čuo ni riječi. Sabine je rekla da su pogledale u bunar, ali bio je predubok. Nije bilo moguće vidjeti do dna.«

»Koristi li se još uvijek taj bunar?«

»Ne, podzemne vode kod Walbrooka već su godinama zagade-
ne zbog kanalizacije. Edwin je unajmio ljevača da izradi cijev koja je
dovodila čistu vodu ispod zemlje sve do kuće. Učinio je to nedugo
nakon što ju je kupio. Bilo je to iste godine kada je kralj oženio onu
Nan Bullen².«

»To ga je sigurno skupo stajalo.«

»Edwin je imućan. Ali trebali su već odavno zatvoriti taj bunar.«
Ponovno je odmahnuo glavom. »Trebali su ga zatvoriti.«

U mislima mi se iznenada javio prizor pada kroz ledenu tamu,
krika koji se odbija o vlažne ciglene zidove. Zadrhtao sam unatoč vru-
ćini koja nije jenjavala cijeli dan.

»Što su djevojke rekle da se dogodilo nakon toga?«

»Avice je pojurila u kuću po stjuarda, Needlera. On je pribavio
uže i spustio se niz bunar. Pronašao je Ralpa na dnu, slomljena vrata,
a malo ubogo tijelo još mu je bilo toplo. Needler ga je izvukao.«

»Je li i stjuard dao svoj iskaz pred istražnim sudom?«

»O, da. David Needler bio je tamo.« Joseph je nezadovoljno
nabrao obrve. Pogledao sam ga oštro.

»Imate nešto protiv njega?«

² Anne Boleyn, druga supruga Henrika VIII. »Nan Bullen« bio je pogrdni nadimak koji je koristio običan puk među kojim je kraljica bila neomiljena (nap. prev.).

»Ne sviđa mi se taj drznik. Uvijek bi me podrugljivo gledao kada bih došao u posjet sa sela.«

»Znači, prema njihovom svjedočenju, nijedna od djevojaka nije zapravo vidjela što se dogodilo?«

»Ne, podigle su pogled tek nakon što su čule vrisak. Elizabeth je često znala sama sjediti u vrtu. Njezin — pa, njezin odnos s ostatkom obitelji bio je — zategnut. A činilo se da joj se Ralph pogotovo zamjerio.«

»Shvaćam.« Pogledao sam ga ravno u oči. »A kakva je bila Elizabeth?«

Naslonio se pustivši da mu zgužvani rupčić padne u krilo. »U nekim je stvarima bila ista kao Ralph. Oboje su imali tamnu kosu i oči koje krase našu stranu obitelji. I ona je bila veoma svojevoljna. Njezini su joj ubogi roditelji u svemu ugađali, a što su i mogli kad im je bila jedino dijete. Znala je biti drska, istupati s mišljenjima na način kakav ne priliči mladim djevojkama i draže su joj bile knjige od djevojačkih briga. Ali lijepo je svirala virginal³ i uživala je u vezenju. Ona je još tako mlada, gospodine, tako mlada. I nježne je naravi — uvijek je spašavala zalutale mačke i pse s ulica.«

»Shvaćam.«

»Ali nešto se u njoj promijenilo nakon Peterove smrti, to vam moram priznati. Nije to ni takvo čudo. Pa ostala je prvo bez majke, potom bez oca, a onda joj je i kuća prodana. Povukla se u sebe, gospodine, prestala biti ona radosna, pričljiva djevojka koju sam poznavao. Sjećam se kako sam joj poslije Peterova pogreba rekao da bi za njezinu budućnost bilo puno bolje kada bi otišla živjeti s Edwinom, umjesto sa mnom na selo. Kako me samo pogledala. Iz oči joj je prštao gnjev, a onda se samo okrenula od mene ne rekavši niti jednu jedinu riječ.« Vidio sam kako mu se u kutovima očiju skupljaju suze. Nekoliko je puta snažno zatreptao kako bi ih suspregnuo.

»A stvari su se još više pogoršale nakon što se preselila kod sir Edwina?«

»Da. Nakon smrti njezina oca, više sam im puta došao u posjet. Bio sam veoma zabrinut za Elizabeth. I svaki su mi put Edwin i maj-

³ Žičani instrument srodan čembalu, vrlo popularan u Engleskoj u 16. i 17. st. (nap. prev.).

ka rekli kako Elizabeth postaje sve gora, kako je s njom nemoguće živjeti.«

»Što se točno događalo?«

»Odbijala je razgovarati s bilo kime iz obitelji, držala se samo svoje sobe, propuštala obroke. Nije se čak htjela ni pošteno pobrinuti za svoj izgled. Ako bi je netko pokušao opomenuti, samo bi šutjela ili bi dobila napadaj bijesa, vičući na sve da je ostave na miru.«

»I nije se slagala ni s jednim od svojih troje rođaka?«

»Mislim da Sabine i Avice nisu znale što bi s njom. Istražitelju su rekly da su je pokušale zainteresirati za djevojačke stvari, ali samo im je rekla da se maknu što dalje od nje. Njoj je osamnaest godina, malo je starija od njih, ali djevojke poput njih obično su nerazdvojne. Usto, Edwinova se djeca kreću u visokim društvenim krugovima i Elizabeth je od njih mogla puno naučiti.« Ponovno je zagrizao usnicu. »Nadao sam se da će napredovati u društvu. A pogledajte gdje je sve završilo.«

»Što mislite, zašto joj je Ralph bio tako nemio?« »Od svega, to mi je najmanje jasno. Edwin mi je ispričao kako je u zadnje vrijeme Elizabeth, kad god bi joj se Ralph približio, u očima imala takvu mržnju da je to bilo strašno za vidjeti. I sâm sam tome posvjedočio jedne večeri u veljači. Bio sam kod njih na večeri, cijela je obitelj bila tamo. Bilo je to veoma neugodno okupljanje, gospodine. Jeli smo biftek, moj brat rijetko uživa u njemu, no mislim da se Elizabeth nije svidio — neprestano se igrala s hranom. Moja ju je majka opomenula, ali nije joj htjela odgovoriti. Onda ju je Ralph upitao, sasvim pristojno, uživa li u ukusnome crvenom mesu. Naglo je probljedjela, spustila nož i uputila mu pogled tako mahnit i bijesan da sam se na trenutak zapitao...«

»Da?«

Prošaptao je: »Zapitao sam se nije li možda izgubila razum.«

»Koliko vi znate, ne postoji nikakav razlog za njezinu mržnju prema obitelji?«

»Ne. Edwin je potpuno smućen. Otkad je došla u njegovu kuću, nije uspio shvatiti zašto se tako ponaša.«

Pitao sam se što se točno dogodilo iza zidova sir Edwinova doma i nije li mi Joseph, unatoč svome iskrenom licu, možda ipak nešto

prešućivao, kao što to često biva u ovakvim delikatnim obiteljskim stvarima. Nastavio je: »Nakon što su pronašli tijelo, David Needler zaključao je Elizabeth u njezinu sobu i poslao poruku Edwinu u Mercers' Hall⁴ gdje radi. Hitro je dojahao kući, a kada je odbila odgovoriti na njegova pitanja, pozvao je policiju.« Raširio je ruke. »Što je drugo mogao? Strahovao je za sigurnost svojih kćeri i naše stare majke.«

»A na saslušanju? Elizabeth nije ništa rekla? Ama baš ništa?«

»Niti riječ. Istražitelj joj je rekao kako joj je ovo prilika da se obrani, ali ona je samo sjedila tamo, netremice ga gledajući. U očima joj je bio neki hladan, prazan pogled. To ga je razbjesnilo, kao i porotu.« Joseph je teško uzdahnuo. »Porota je zaključila da je Ralph umorila Elizabeth Wentworth i istražitelj je izdao naredbu da je se odvede u Newgate gdje će biti optužena. Naredio je da je bace u samicu zbog njezine drskosti na sudu. A onda...«

»Da?«

»A onda se Elizabeth okrenula i pogledala me. Samo na trenu-tak. U njezinu je pogledu bio samo očaj, gospodine, samo neizreciv očaj i tuga. Ni traga ljutnji.« Joseph se ponovno ugrizao za usnicu. »Davno, kada je još bila malena djevojčica, znala je boraviti kod mene na farmi. Moja su me braća oduvijek smatrala priprostim seljakom, ali Elizabeth je obožavala biti na farmi. Pojurila bi vidjeti životinje onog trena kad bi stigla.« Tužno se osmjehnuo. »Trebali ste je vidjeti, vje-čito je pokušavala natjerati svinje i ovce da se igraju s njom poput pasa i mačaka. One to nisu htjele i na kraju bi naravno sve završilo u suzama.« Izravnao je poderan, zgužvan rupčić. »Prije dvije godine izvezla je nekoliko ovih za mene, znate. Ma pogledajte što sam učinio s njim! A sada ja nju posjećujem na onom užasnom mjestu, a ona samo leži tamo, prljava, kao da čeka na vlastitu smrt. Preklinjem je i molim da progovori, ali ona samo zuri kroz mene kao da sam duh. Suđenje joj se bliži. U subotu je, za samo pet dana.« Glas mu je ponovno pao u šapat. »Ponekad se bojim da ju je zaposjeo sam vrag.«

»No hajde, Josephe, nema koristi od takva razmišljanja.«

Molećivo me pogledao. »Možete li joj pomoći, gospodaru Shardlake? Možete li je spasiti? Vi ste mi posljednja nada.«

⁴ Vijećnica Ceha trgovaca (nap. prev.).

Na trenutak sam šutio oprezno birajući riječi.

»Dokazi protiv nje dosta su jaki i poroti bi to moglo biti dovoljno, osim ako ona ne kaže nešto u svoju obranu.« Zastao sam, a onda ga upitao. »Sigurni ste da nije kriva?«

»Da«, odgovorio je u hipu, udarivši šakom o prsa. »Osjećam to ovdje unutra. Ona je oduvijek bila tako *dobra* u srcu, gospodine, istinski *dobra*. Od cijele moje obitelji, ona je jedina koja mi je pokazala nježnost. Iako joj je um možda u rasulu, a Bog mi pomogao tako se čini, i dalje ne vjerujem da je mogla ubiti onog malenog dječaka.«

Duboko sam udahnuo. »Kada je dovedu pred sud, morat će se izjasniti osjeća li se krivom ili ne. Ako odbije to učiniti, zakon nalaže da joj ne može suditi porota. No bojim se da je alternativa mnogo gora.«

Joseph je kimnuo. »Znam.«

»*Peine forte et dure*. Oštra i okrutna bol. Bit će odvedena u ćeliju u Newgateu i u lancima polegnuta na tlo. Zatim će joj ispod leđa staviti veliki, oštar kamen, a na nju položiti ploču. Na kraju će na ploču staviti dodatan teret.«

»Kad bi barem progovorila.« Joseph je progundao i zabio glavu među dlanove. Ali ja sam nastavio govoriti, morao sam. Bilo je nužno da zna s čime će se njegova nećakinja suočiti.

»Dobivat će minimum hrane i vode. Dan za danom na ploču će dodavati sve veće opterećenje dok ne progovori ili se ne uguši pod težinom tereta na prsima. Kada teret dosegne dovoljnu težinu, pritisak koji kamen ispod nje vrši na njezina leđa učinit će svoje i slomiti joj kralješnicu.« Zastao sam. »Neke hrabre duše odbiju se izjasniti o svojoj krivnji i dopuste da ih se muči do smrti, jer ako nema priznanja krivnje, država nema pravo na zapljenu njihove imovine. Posjeduje li Elizabeth imovinu?«

»Ne, gola je kao crkveni miš. Prodajom kuće jedva su isplatili Peterove dugove. Na kraju je ostalo nešto malo novca, ali njime je plaćen pogreb.«

»Možda je obuzeta nekim trenutačnim ludilom uistinu počinila taj grozan zločin, Josephe, a sada je progoni krivnja i želi umrijeti, sama u mraku. Jeste li pomislili na tu mogućnost?«

Odmahnuo je glavom. »Ne. Ne mogu u to vjerovati. Ja u to *ne mogu* vjerovati.«

»Znate li da optuženi kriminalci nemaju pravo na to da ih na sudu zastupaju odvjetnici?«

Mrko je kimnuo glavom.

»Razlog koji navodi zakon jest da dokazi potrebni da se nekoga osudi u kaznenom postupku moraju biti toliko jasni i nedvosmisleni da odvjetnik nije ni potreban. No sve su to gluposti, bojim se. Slučajeve se obično brzo obradi, a odluka porote ovisi o tome koja im se od sukobljenih strana više sviđa. Najčešće se priklone optuženiku jer većina porota ne voli slati ljude na vješala, ali u ovom slučaju«, bacio sam pogled na pamflet koji je ležao na stolu, »gdje je ubijeno dijete, njihova će naklonost vjerojatno prevagnuti u drugome smjeru. Njezina jedina nada jest da prizna ili porekne krivicu i ispriča mi što se dogodilo. A ako stvarno jest počinila taj zločin u trenutku ludila, mogao bih joj pomoći jer bih na tome temeljio njezinu obranu. To bi joj moglo spasiti život. Poslali bi je u ludnicu Bedlam, ali poslije bismo od kralja mogli tražiti pomilovanje.« To bi stajalo puno više novca nego što si je Joseph mogao priuštiti, pomislio sam.

Podigao je pogled i po prvi put u njegovim sam očima ugledao nadu. Odjednom sam shvatio kako sam »mogao bih joj pomoći« rekao bez razmišljanja. Sada više nije bilo povratka.

»Ali ako ne progovori«, nastavio sam, »nitko je neće moći spasiti.«

Nagnuo se naprijed i stisnuo mi ruku među svojim vlažnim dlanovima. »O, hvala vam, gospodaru Shardlake, hvala vam, znao sam da ćete je spasiti...«

»U to nisam sasvim siguran«, rekao sam oštro, a onda dodao: »Ali pokušat ću.«

»Platit ću vam, gospodine. Nemam puno, ali platit ću.«

»Mislim da je najbolje da je odem posjetiti u Newgate. Pet dana... Moram je vidjeti što prije, ali čeka me posao u Lincoln's Innu koji će me držati zauzetim cijelo poslijepodne. Možemo se naći u krčmi Papina glava blizu Newgatea, i to odmah sutra ujutro. Recimo, u devet?«

»Da, da.« Ustao je, vratio rupčić u džep i stisnuo mi ruku. »Vi ste dobar čovjek, gospodine, pobožan čovjek.«

Prije bih rekao budalast čovjek, pomislio sam. Ali dirnuo me nje-

gov kompliment. Joseph i njegova obitelj bili su gorljivi reformatori, baš kao i ja nekoć, i takve stvari nisu olako govorili.

»Moji majka i brat vjeruju da je ona kriva i bili su bijesni kada sam im rekao da joj namjeravam pomoći. Ali naprosto moram saznati istinu. Znaite, tijekom istrage zbilja se jedna veoma čudna stvar koja je i mene i Edwina duboko uznemirila...«

»Što se dogodilo?«

»Tijelo smo poslali identificirati dva dana nakon što je siroti Ralph umro. Ovo je proljeće uistinu bilo toplo, ali postoji podrum u kojem se drže tijela kako bi ostala svježa dok ih mrtvozornik ne dođe pregledati. Ubogi je Ralph na sebi još uvijek imao odjeću. A ipak, tijelo je strašno *smrdjelo*, gospodine, bazdjelo je kao one kravlje glave što ih prodaju na tržnicama po najgorim vrućinama. Obuzela me mučnina od toga, kao i mrtvozornika. Mislio sam da će se Edwin srušiti u nesvijest. Što to znači, gospodine? Neprestano to pokušavam dokučiti? Koje je *značenje* toga?«

Odmahnuo sam glavom. »Dragi prijatelju, tko zna što polovica stvari na ovome svijetu znači? Ponekad ne znače baš ništa.«

I Joseph je odmahnuo glavom. »Ali Gospodin želi da mi pronađemo istinsko značenje stvari. Daje nam znakove. A ako se ovo ubojstvo ne riješi i Elizabeth umre, to znači da će pravi ubojica ostati na slobodi, tko god on bio.«